

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1999-2000

23 DÉCEMBRE 1999

Proposition de loi modifiant le Code civil et le Code judiciaire, en vue de protéger la personne physique qui se porte caution solidaire

(Déposée par MM. Francis Poty et Louis Siquet)

DÉVELOPPEMENTS

Dans le climat économique actuel, de très nombreuses personnes, on l'a déjà souligné, ont recours au crédit, encouragées en cela par les établissements de crédit.

Ce crédit est contracté tantôt pour de lourds investissements tels une habitation neuve, tantôt pour des produits de consommation, des vacances ou un ordinateur multimédia ...

Très souvent cependant, les garanties offertes par l'emprunteur pour faire face à ses obligations sont largement insuffisantes pour rassurer l'organisme de crédit et le prêteur en général. C'est tout particulièrement le cas lorsque le prêt est contracté pour payer des biens de consommation, ce prêt ne pouvant alors pas toujours faire l'objet d'une garantie hypothécaire.

Or, dans ces circonstances, plutôt que de refuser le crédit, le prêteur cherche parfois la garantie d'un tiers, c'est-à-dire d'une caution solidaire, la garantie cumulée de celui-ci et de l'emprunteur suffisant à assurer la viabilité économique de l'opération, du moins pour le prêteur.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1999-2000

23 DECEMBER 1999

Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en het Gerechtelijk Wetboek, met het oog op de bescherming van de natuurlijke persoon die zich hoofdelijk borg stelt

(Ingediend door de heren Francis Poty en Louis Siquet)

TOELICHTING

Zoals we al herhaaldelijk hebben gesteld, maken in het huidige economische klimaat zeer veel mensen gebruik van kredietmogelijkheden, daartoe aangezet door de kredietinstellingen.

Soms wordt dit krediet aangegaan voor zware investeringen zoals een nieuwe woning, soms ook voor verbruiksgoederen, vakantie of voor een multimedia-computer ...

Zeer vaak echter zijn de waarborgen die de kredietnemer biedt om zijn verplichtingen na te komen, helemaal niet toereikend om de kredietinstelling en de kredietgever in het algemeen gerust te stellen. Dat is vooral het geval wanneer de lening aangegaan wordt om verbruiksgoederen te betalen, want dan kan de lening niet altijd gedekt worden door een hypothecaire waarborg.

In plaats van het krediet te weigeren zoekt de kredietgever in die omstandigheden evenwel vaak de waarborg van een derde persoon, namelijk van een hoofdelijke borg, en deze laatste waarborg samen met die welke de kredietnemer biedt, volstaan dan om de operatie economisch haalbaar te maken, ten minste voor de kredietgever.

Pour la caution par contre, la défaillance de l'emprunteur peut être catastrophique.

Il n'est pas rare en effet que des personnes qui, de bonne grâce, garantissent un crédit se retrouvent à la rue sans avoir le moins du monde bénéficié d'une quelconque manière de ce crédit.

Or, trop souvent ces personnes se portent garantes sans pleinement percevoir les conséquences de leur engagement. Qu'il s'agisse de parents, d'amis ou parfois même de vagues connaissances qui «rendent service» moyennant une toute petite contrepartie, la plupart ne se rendent que difficilement compte qu'ils s'engagent dans la même mesure (et parfois même plus largement) que l'emprunteur. Très peu se rendent compte qu'un simple accident survenant à l'emprunteur (chômage, incapacité de travail ou même décès) peut faire d'eux le redevable principal de la dette. Pour tout dire, beaucoup ont l'impression, totalement erronée, de n'être qu'une caution «morale», un simple témoin comme on peut l'être d'un acte de l'état civil.

Bien peu est d'ailleurs fait pour les en détromper. Au contraire, il n'est pas rare que l'emprunteur les persuade que ce qu'ils font sera pour eux sans conséquences. Quant au prêteur, il se satisfait aisément d'une caution là où il devrait refuser le prêt.

Ce qui n'arrive dès lors que trop fréquemment, c'est que le logement personnel de la caution soit saisi et vendu et que l'intéressé se retrouve ainsi à charge de la société en trouvant refuge dans un logement social dont on sait qu'il est largement subsidié par les pouvoirs publics. La perte de ce logement va en outre à l'encontre du droit au logement.

De telles conséquences sociales et humaines ne peuvent être ignorées.

Il est donc indispensable, compte tenu des drames sociaux auxquels cela conduit, de mettre tout en œuvre pour informer la caution solidaire qui, dans de très nombreux cas, n'aurait jamais contracté si elle avait pu percevoir les vrais conséquences de son acte.

C'est non seulement une nécessité sociale mais aussi un plus en terme économique car il n'est absolument pas sain que des prêts soient accordés lorsque l'emprunteur n'est pas sérieusement en mesure d'y faire face.

C'est la raison pour laquelle, outre les dispositions favorisant l'information du candidat caution, la proposition tend à responsabiliser le prêteur en l'obligeant à s'assurer de la solvabilité de l'emprunteur.

Bien entendu, ces dispositions ne visent pas à remettre en cause le mécanisme de la caution elle-

Als de kredietnemer in gebreke blijft, kan dit echter catastrofaal aflopen voor de borg.

Personen die zo bereidwillig zijn om een krediet te waarborgen, komen immers niet zelden op straat te staan zonder dat zij uit dit krediet ook maar het minste voordeel hebben gehaald.

Al te vaak stellen deze mensen zich immers borg zonder dat ze ten volle beseffen welke gevolgen hun verbintenis kan hebben. Of het nu gaat om ouders, vrienden of vaak zelfs vage kennissen die voor een zeer kleine beloning «een dienst bewijzen», de meesten kost het enige moeite te begrijpen dat ze zich in dezelfde mate (en vaak zelfs ruimer) verbinden dan de kredietnemer. Zeer weinig mensen beseffen dat indien de kredietnemer een ongelukje overkomt (werkloosheid, arbeidsongeschiktheid, of zelfs overlijden), dit van hen de voornaamste schuldenaar kan maken. Kortom, velen hebben de totaal verkeerde indruk dat ze slechts een «morele» borg zijn, een gewone getuige zoals men getuige kan zijn bij een akte van de burgerlijke stand.

Er wordt trouwens heel weinig gedaan om hen hun vergissing te doen inzien. Integendeel, niet zelden overtuigt de kredietnemer hen ervan dat dit optreden voor hen geen gevolgen zal hebben. De kredietgever neemt anderzijds gemakkelijk genoegen met een borg terwijl hij de lening had moeten weigeren.

Het gebeurt dan ook te vaak dat de persoonlijke woning van de borg in beslag genomen en verkocht wordt en dat de betrokkene ten laste komt van de samenleving wanneer hij ondergebracht moet worden in een sociale woning die, zoals men weet, in ruime mate door de overheid gesubsidieerd wordt. Het verlies van zijn woning druist bovendien in tegen het recht op huisvesting.

Men mag deze sociale en menselijke gevolgen niet uit het oog verliezen.

Rekening houdend met de sociale drama's die hierdoor ontstaan, moet men dus alles in het werk stellen om informatie te verstrekken aan de hoofdelijke borg die deze verbintenis in zeer veel gevallen nooit zou hebben aangegaan indien hij de echte gevolgen van zijn daad had kunnen inschatten.

Niet alleen maatschappelijk bestaat deze noodzaak, ook op economisch vlak zou het een pluspunt zijn, want het is absoluut niet gezond dat een lening wordt verstrekt wanneer de kredietnemer niet echt in staat is om zijn verplichtingen na te komen.

Naast de bepalingen die het verstrekken van informatie aan de eventuele borg voorschrijven, wil het voorstel daarom ook het verantwoordelijkheidsgevoel van de kredietgever aanscherpen door hem te verplichten de kredietwaardigheid van de kredietnemer na te gaan.

Vanzelfsprekend is deze regeling niet bedoeld om het eigenlijke mechanisme van de borg, dat noodza-

même, nécessaire à l'activité économique. Elles ne visent donc en aucune façon les contrats de cautionnement conclus par les établissements de crédit eux-mêmes et, de manière générale, les personnes morales.

COMMENTAIRES DES ARTICLES

Article 2

Le nouvel article 2017*bis* du Code civil vise à attirer l'attention de la future caution sur les engagements qu'elle est en train de prendre. Pour cette raison, un contrat distinct doit être établi, afin que la caution prenne bien conscience qu'elle prend elle-même un engagement distinct du contrat principal.

Pour que les choses soient parfaitement claires, ce contrat rappellera précisément à la caution le contenu de son engagement. Le texte qui sera repris n'a pas de contenu déterminé sauf, ce qui est souhaitable, si le Roi détermine ce contenu afin d'assurer sa lisibilité et sa clarté, ainsi qu'une application uniforme de la loi.

Article 3

Le nouvel article 2020*bis* du Code civil vise à responsabiliser le prêteur en s'assurant, en bon père de famille, que, au moment de la conclusion du contrat, l'emprunteur est capable de faire face seul à ses obligations. En effet, le cautionnement n'est et ne doit être, sous peine de détourner le mécanisme de son but premier, qu'une garantie supplémentaire. Il ne faut pas transformer la caution en co-emprunteur.

Cette disposition n'est que la généralisation d'une mesure déjà existante dans la loi sur le crédit hypothécaire.

Article 4

La ratio legis de cet article est la même que celle de l'article 2. Il s'agit de faire prendre conscience à la caution de l'étendue de ses engagements, cette fois par rapport au bénéfice de discussion.

Article 5

Même justification qu'à l'article précédent, cette fois par rapport au bénéfice de division.

Article 6

Cet article qui introduit une nouvelle catégorie de biens insaisissables dans le Code judiciaire, vise à

kelijk is voor de werking van de economie, op de heling te plaatsen. Ze is dus niet van toepassing op de borgstellingsovereenkomsten die door de kredietinstellingen zelf en in het algemeen door rechtspersonen gesloten worden.

TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Artikel 2

Het nieuwe artikel 2017*bis* van het Burgerlijk Wetboek wil de toekomstige borg attent maken op de verbintenissen die hij zal aangaan. Om deze reden moet een apart contract opgesteld worden opdat de borg er zich terdege van bewust wordt dat hijzelf een verbintenis aangaat die apart staat van het hoofdcontract.

Voor een volkomen duidelijke voorstelling van de zaken moet dit contract nauwkeurig vermelden waartoe de borg zich verbindt. De tekst die erin opgenomen wordt, moet niet volledig vastliggen, tenzij de Koning deze inhoud bepaalt, iets wat wenselijk is, en er aldus voor zorgt dat de tekst duidelijk en verstaanbaar is en ook dat de wet eenvorming toegepast wordt.

Artikel 3

Het nieuwe artikel 2020*bis* van het Burgerlijk Wetboek wil het verantwoordelijkheidsgevoel van de kredietgever vergroten die moet nagaan of de kredietnemer, wanneer het contract gesloten wordt, in staat is om zonder hulp van anderen zijn verplichtingen na te komen. Borgtocht is en mag alleen maar een aanvullende waarborg zijn, zo niet schiet het mechanisme zijn hoofddoel voorbij. Men mag de borg niet veranderen in een mede-kredietnemer.

Deze bepaling wil een maatregel die reeds in de wet op het hypothecair krediet bestaat, alleen maar veralgemenen.

Artikel 4

De ratio legis van dit artikel is dezelfde als die voor artikel 2. Het is de bedoeling de borg bewust te maken van de draagwijdte van zijn verbintenissen, ditmaal in verband met het voorrecht van uitwinning.

Artikel 5

Zelfde verantwoording als voor het vorige artikel, ditmaal in verband met het voorrecht van schuldsplitsing.

Artikel 6

Dit artikel dat in het Gerechtelijk Wetboek een nieuwe categorie van niet voor beslag vatbare goede-

empêcher l'effet de domino du surendettement en évitant que la défaillance de l'emprunteur n'entraîne, pour la caution, l'effet totalement négatif sur le plan social de la perte de son logement pour elle et sa famille.

Francis POTY.
Louis SIQUET.

*
* *

ren invoert, wil vermijden dat er een domino-effect optreedt wanneer mensen zich te zwaar in de schulden steken, door ervoor te zorgen dat het vermogen van de kredietnemer voor de borg geen uiterst negatief sociaal gevolg heeft, namelijk dat hijzelf en zijn gezin hun woning verliezen.

*
* *

PROPOSITION DE LOIArticle 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

Un article 2017*bis*, libellé comme suit, est inséré dans le Code civil :

«Art. 2017*bis*. — Lorsque le cautionnement est contracté par une personne physique en son nom propre, la convention par laquelle elle se porte caution doit faire l'objet d'un acte distinct du contrat principal dans lequel figure de manière lisible un texte par lequel la caution est informée des conséquences potentielles de cette convention sur son patrimoine.

Le Roi peut déterminer la forme et le contenu du texte qui sera, dans ce cas, reproduit intégralement dans le contrat.

Le non-respect des précédents alinéas entraîne la nullité du contrat de cautionnement.»

Art. 3

Un article 2020*bis* libellé comme suit, est inséré dans le même Code :

«Art. 2020*bis*. — Il ne peut être conclu de contrat de cautionnement avec une personne physique en son nom propre en garantie d'un débiteur ne présentant manifestement pas un bien suffisant ou un revenu adéquat pour répondre normalement de l'objet de l'obligation.

Le cautionnement contracté en violation des dispositions de l'alinéa précédent est frappé de nullité.»

Art. 4

L'article 2021 du même Code est complété par les alinéas suivants :

«Lorsque le cautionnement est contracté par une personne physique en son nom propre, la convention par laquelle elle renonce au bénéfice de discussion ou par laquelle elle s'oblige solidairement avec le débiteur doit faire l'objet d'un acte distinct du contrat principal et du contrat de cautionnement, dans lequel figure de manière lisible un texte par lequel la caution est informée des conséquences potentielles de cette convention sur son patrimoine.

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In het Burgerlijk Wetboek wordt een artikel 2017*bis* ingevoegd, luidende :

«Art. 2017*bis*. — Wanneer de borgtocht door een natuurlijke persoon in eigen naam wordt aangegaan, moet de overeenkomst waardoor hij zich borg stelt, opgenomen worden in een akte die onderscheiden is van de hoofdovereenkomst. Hierin wordt aan de borg verstaanbare informatie verstrekt over de gevolgen die deze overeenkomst kan hebben voor zijn vermogen.

De Koning kan de vorm en de inhoud van de tekst bepalen die in dat geval in zijn geheel in de overeenkomst opgenomen wordt.

Niet-naleving van de voorgaande leden heeft de nietigheid van de overeenkomst tot gevolg.»

Art. 3

In hetzelfde Wetboek wordt een artikel 2020*bis* ingevoegd, luidende :

«Art. 2020*bis*. — Geen borgtochtovereenkomst kan worden aangegaan met een natuurlijke persoon die in eigen naam optreedt om een schuldenaar te waarborgen die kennelijk niet genoegzaam goedgeoed is of niet over een passend inkomen beschikt om op een normale wijze in te staan voor het voorwerp van de verbintenis.

Borgtocht die in strijd met de bepalingen van het voorgaande lid is aangegaan, is nietig.»

Art. 4

Artikel 2021 van hetzelfde Wetboek wordt aangevuld met de volgende leden :

«Wanneer de borgtocht door een natuurlijke persoon in eigen naam wordt aangegaan, moet de overeenkomst waardoor hij afstand doet van het voorrecht van uitwinning of waardoor hij zich hoofdelijk met de schuldenaar verbindt, opgenomen worden in een akte die onderscheiden is van de hoofdovereenkomst en van de borgtochtovereenkomst. Hierin wordt aan de borg verstaanbare informatie verstrekt over de gevolgen die deze overeenkomst kan hebben voor zijn vermogen.

Le Roi peut déterminer la forme et le contenu du texte qui sera, dans ce cas, reproduit intégralement dans le contrat.

Le non-respect des alinéas précédents entraîne la nullité de la renonciation au bénéfice de discussion.»

Art. 5

Dans l'article 2026 du même Code, les alinéas suivants sont insérés entre les alinéas 1er et 2 :

«Lorsque le cautionnement est contracté par une personne physique en son nom propre, la convention par laquelle elle renonce au bénéfice de division doit faire l'objet d'un contrat distinct du contrat principal et du contrat de cautionnement, dans lequel figure de manière lisible un texte par lequel la caution est informée des conséquences potentielles de cette convention sur son patrimoine.

Le Roi peut déterminer la forme et le contenu du texte qui, dans ce cas, est reproduit intégralement dans le contrat.

Le non-respect des alinéas précédents entraîne la nullité de la renonciation au bénéfice de division.»

Art. 6

Un article 1408*bis*, libellé comme suit, est inséré dans le Code judiciaire :

«Art. 1408*bis*. — Ne peut être saisi l'immeuble affecté à l'habitation principale du saisi lorsque la saisie est la suite d'un contrat de cautionnement contracté par une personne physique en son nom propre.»

Francis POTY.
Luwig SIQUET.

De Koning kan de vorm en de inhoud van de tekst bepalen die in dat geval in zijn geheel in de overeenkomst opgenomen wordt.

Niet-naleving van de voorgaande leden heeft de nietigheid van de afstand van het voorrecht van uitwinning tot gevolg.»

Art. 5

In artikel 2026 van hetzelfde Wetboek worden tussen het eerste en het tweede lid de volgende leden ingevoegd :

«Wanneer de borgtocht door een natuurlijke persoon in eigen naam wordt aangegaan, moet de overeenkomst waardoor hij afstand doet van het voorrecht van schuldsplitsing, opgenomen worden in een akte die onderscheiden is van de hoofdovereenkomst en van de borgtochtovereenkomst. Hierin wordt aan de borg verstaanbare informatie verstrekt over de gevolgen die deze overeenkomst kan hebben voor zijn vermogen.

De Koning kan de vorm en de inhoud van de tekst bepalen die in dat geval in zijn geheel in de overeenkomst opgenomen wordt.

Niet-naleving van de voorgaande leden heeft de nietigheid van de afstand van het voorrecht van schuldsplitsing tot gevolg.»

Art. 6

In het Gerechtelijk Wetboek wordt een artikel 1408*bis* ingevoegd, luidende :

«Art. 1408*bis*.— Geen beslag mag worden gelegd op het onroerend goed dat tot voornaamste woning van de beslagene dient, wanneer het beslag het gevolg is van een borgtochtovereenkomst die door een natuurlijke persoon in eigen naam is aangegaan.»